

BirdLife tutki haahkan syksyistä yleisyyttä Ahvenanmaalla. JARI KOSTET

Haahkan syysaikainen esiintyminen Ahvenanmaalla

Teemu Lehtiniemi, Tero Toivanen & Jari Helstola

Tämä raportti käsittelee haahkan syysaikaista esiintymistä Ahvenanmaalla. Raportti perustuu syksyllä 2012 Ahvenanmaalla suoritettuun haahkalaskentaan sekä Tiira-lintutietopalveluun vuosina 2006–2012 kirjattuihin haahkahavaintoihin. Tulosten perusteella haahka on Ahvenanmaalla syksyllä yleinen vesilintulaji.

Taustaa

Ahvenanmaalla harjoitetaan edelleen haahkan kevät aikaista metsästystä. Metsästyksessä vastaavat viranomaiset perustelevat käytäntöä sillä, ettei haahkan metsästäminen ole syysaikaan mahdollista, koska haahkaa ei esiinny maakunnassa metsästykselle riittäviä määriä syysmetsätsaikaan. Luonnonsuojelujärjestöt, kuten BirdLife Suomi, ovat esittäneet, että haahkan kevätmetsästyksen oikeutus perustuu väärään tietoon haahkan syksyisestä esiintymisestä, ja esittäneet haahkan syysaikaisen metsästyksen olevan vaihtoehto kevät aikaan metsästämiselle.

Vuonna 2005 Suomi sai kevätmetsästyskäytännöstään EU-tuomioistuimessa tuomion, jossa todettiin haahkan olevan syksyllä Suomen rannikkoalueilla riittävän runsas metsästettäväksi. Tuomion myötä haahkan kevätmetsästyksen Suomessa kiellettiin vuonna 2006. EU:n komissio käytti oikeudenkäynnissä todisteena Tiaisen ym. (2001) vuoden

2000 vesilintujen syyslaskentareporttia. Kyseisen selvityksen mukaan haahkoja esiintyy syksyllä yleisesti niillä Suomen merialueilla, joilla kevätmetsästyksistä vielä vuosituhaten vaihteessa harjoitettiin.

Ahvenanmaan maakuntahallitus salli haahkan kevätmetsästyksen uudelleen keväällä 2011. Säädosmuutos perustui Ahvenanmaan maakuntahallituksen Uppsalan yliopistolta tilaamaan selvitykseen (Johansson 2010), jonka mukaan haahkan syysaikainen metsästäminen ei ole Ahvenanmaalla mahdollista, koska laji on syksyllä vähälukuinen.

Tässä artikkelissa tarkastelemme haahkan syysaikaista esiintymistä Ahvenanmaalla. Artikkelin perustuu Ahvenanmaalla elokuun lopulla 2012 toteutettuun vesilintujen inventointiin sekä Tiira-lintutietopalveluun vuosina 2006–2012 kirjattuun lintuhavaintoaineistoon.

Aineisto ja menetelmät

Vesilintulaskennat Ahvenanmaalla syksyllä 2012

Syksyllä 2012 tehtiin kaksi vesilintujen inventointimatkaa Ahvenanmaalle. Laskennat toteutettiin 20.–22.8. ja 28.–31.8. Laskentajakohdaksi valittiin elokuun loppupuoli, koska tavoitteena oli saada kuva haahkan esiintymisestä Suomen metsästykskauden alussa ennen syysmuuton alkua. Haah-

kan syysaikaisen muuton huippu ajoittuu esimerkiksi Uudellamaalla syys-lokakuun taitteeseen (Solonen ym. 2010).

Lintulaskennat tehtiin rannasta kiikarin ja kaukoputken avulla sekä saaristoliikenteen yhteysaluksilta. Laskennat olivat reitti- ja pistelaskentoja sekä näiden yhdistelmiä. Pistelaskennoissa laskettiin kaikki havainnointipisteestä nähtävissä olleet vesilinnut ja reittilaskennassa kaikki tietyllä reitillä (saaristoliikenteen yhteysalusten reitit) havaitut vesilinnut. Osa laskennoista oli reitti- ja pistelaskentojen yhdistelmiä. Yhdistelmä-laskenta koostui autolla tai polkupyörällä kuljetusta reitistä, jonka varrelta sellaisilta kohdilta, joilta meri näkyi, laskettiin vesilinnut. Nämä yhdistelmä-laskennat on tuloksissa rinnastettu reittilaskentoihin.

Laskennoissa kirjattiin ylös kaikki vesilinnut. Koska laskennan suorittaja on laskennan aikana kirjannut havaitut vesilinnut ja niiden paikat, on aluksen kannelta suoritetuissa laskennoissa pieni osa vesilinnuista voinut jäädä havaitsematta. Haahkahavainnot eriteltiin laskentapisteittäin ja reiteittäin siten, että kukin parvi (koko ja sijaintipaikka) kirjattiin omana yksikkönään sen lisäksi, että laskettiin piste- ja reittikohtainen yhteismäärä. Erittelyn avulla haluttiin selvittää haahkaparvienvälistä kokojakaamaa.

Saaristoliikenteen aluksilta tehtyjä reittilaskentoja lukuun ottamatta laskentoihin ei

yleensä tullut mukaan ulkomerellä kaukana rannasta olleita lintuja. Merenkäynnin ja sääolosuhteiden vuoksi vesilinnut voitiin joitain korkeita rantakallioita lukuun ottamatta havaita enintään 2–3 kilometrin etäisyydeltä. Vesilintulajeista suurikokoiset kyhmyjoutsenet ja luodoilla lepäilleet merimetsot muodostivat poikkeuksen, sillä ne olivat havaittavissa muita lajeja huomattavasti kauempaa. Sen sijaan pienikokoisten lajien, kuten riskilän ja mustakurkku-uikun havaitseminen oli mahdollista vain satojen metrien etäisyydeltä.

Koska inventoinnissa oli kyse erityisesti merellä viihtyvien vesilintujen laskennasta, valikoitiin laskentakohteet pääosin sisälähtien ulkopuolelta, Aineistossa on kuitenkin mukana muutamia ei-mereisiksi luokiteltavia laskentapistettä. Laskentapistettä valittiin kohteita, joihin oli suhteellisen helppo päästä, joista suoritetuista laskennoista ei koinut häiriötä alueen asukkailla ja joista oli vähintään kohtuullinen näkyvyys merelle.

Laskentojen oli tarkoitus kattaa kaikki Ahvenanmaan osa-alueet siten, että kaikista maakunnan kunnissa olisi ollut havaintopisteitä tai reittejä. Huonon sään vuoksi jäi 31.8. ja 1.9. suunniteltuja laskentoja toteuttamatta. Tämän vuoksi inventoinnista jäivät kokonaan pois Eckerön, Hammarlandin ja Saltvikin pohjoisosat sekä Getan rannikkoalueet kokonaisuudessaan.

Laskenta-aineisto koostuu 51 pisteestä, 14 reitistä ja kolmelta reitin ja pistelaskennan yhdistelmästä (taulukko 1). Kaikki laskennat suoritti Jari Helstola, joka on erittäin kokenut vesilintujen määrittäjä ja laskija.

Tiira-lintutietopalvelun havaintoaineisto

Tiira-lintutietopalveluun vuodesta 2006 alkaen kirjattua havaintoaineistoa käytettiin ilmentämään haahkan syysmuuton ajoittumista sekä täydentämään tietoja haahkojen syksyisestä esiintymisestä. Tiirassa on vuosilta 2006–2012 Ahvenanmaalta yli satuhatta lintuhavaintoa. Näistä syyskaudelta elokuulta on lähes 40 000 havaintoilmoitusta, joista 542 koskee haahkaa. Osa havaintoilmoituksista sisältää havaintoja paikallisista että muuttavista haahkoista. Nämä on jäljempänä käsitelty erillisinä havaintoina.

Tiira-lintutietopalvelun aineistoon liittyy useita tekijöitä, jotka on otettava huomioon aineistoa käsiteltäessä ja tuloksia tulkittaessa. Järjestelmään kertyvä aineisto ei ole edustava, satunnainen tai systemaattinen otos lintujen esiintymisestä. Järjestelmään kertyy havaintoja sen mukaan, missä lintuharrastajat retkeilevät ja mitä havaintoja he pitävät niin mielenkiintoisina, että ne on

Taulukko 1. Syksyllä 2012 toteutettujen vesilintulaskentojen sijainti ja tyypit sekä havaittujen vesilintujen yksilö- ja lajimäärät sekä haahkojen yksilömäärä.

Table 1. Inventory sites and routes in Åland in august 2012 and the sum of waterbird individuals, number of species and number of Eiders / site and route. Piste = point count site, reitti = route.

Kunta, paikka Municipality, site	Laskennan tyyppi Count type	Yksilömäärä Sum of individuals	Lajimäärä Number of species	Haahkoja Eiders
Brändö, Lappo, Döbbesholm	piste	153	5	–
Brändö, Lappo, Killingskär	piste	199	6	–
Brändö, Lappo, satama	piste	700	1	–
Brändö, Långön lauttasatama	piste	17	2	–
Brändö, Torsholma	piste	115	4	–
Eckerö, Degersand	piste	4	1	4
Eckerö, Käringsund	piste	31	5	1
Eckerö, Mellanön	piste	188	11	40
Eckerö, postilaituri	piste	4	1	–
Eckerö, Skepsvik	piste	84	4	14
Eckerö, Styringsudden	piste	218	7	3
Eckerö, Torp	piste	625	11	1
Eckerö, Västerfjärden, Bonäsfjärden	piste	2	1	2
Jomala, Bursfjärden	piste	60	4	23
Jomala, Hammarudda	piste	264	10	62
Jomala, Kråkörsfjärden	piste	542	11	11
Jomala, Kobbaklinter	piste	95	2	40
Kökar, Alvik	piste	3274	9	2895
Kökar, Harparnäs	piste	76	2	–
Kökar, Karlbyn ranta	piste	5	2	–
Lemland, Flakaviken, Bocknäs	piste	74	9	–
Lemland, Sundsvijda, Mörsund	piste	31	7	2
Lemland, Västerviken	piste	319	7	–
Lemland, Bodkarsjövik	piste	244	4	148
Lemland, Granön pengertie	piste	27	4	2
Lemland, Haddnäs	piste	66	7	–
Lemland, Herrö, itäpuolen laitur	piste	19	2	13
Lemland, Herrön torni	piste	459	6	67
Lemland, Holmen, Granön tienhaara	piste	219	4	–
Lemland, Järsö, Dragsvik	piste	943	6	13
Lemland, Järsö, Lilla Björkö	piste	513	8	161
Lemland, Lemströmin kanava	piste	35	4	–
Lemland, norra Järsö	piste	8	2	6
Lemland, Norrby	piste	2	1	–
Lemland, Nätöströmmen	piste	13	3	–
Lemland, Rönnskag	piste	5	1	–
Lumparland, Långnäs	piste	195	7	13
Lumparland, Lumpo	piste	2	1	–
Lumparland, Svinön lauttaranta	piste	18	4	–
Lumparland, Ängösund	piste	143	6	–
Maarianhamina, Äspholm	piste	49	4	–
Vårdö, Alören Simskälafjärden	piste	346	6	92
Vårdö, Gersholm	piste	57	2	–
Vårdö, Listerbysundet	piste	127	5	–
Vårdö, Mickelsö	piste	10092	5	–
Vårdö, Sandö	piste	82	6	51
Vårdö, Sandö, Båthusudden	piste	16	4	11
Vårdö, Sandö, Storgrund	piste	61	2	39
Vårdö, Sandösund	piste	61	3	52
Vårdö, Vargatan laitur	piste	7	2	–
Vårdö, Grundsunda, Österviken	piste	100	4	–
Brändö Åva–Långö	reitti	8	3	–
Brändö, Långö–Torsholma	reitti	27	4	–
Brändö, Torsholma–Lappo	reitti	481	5	6
Brändö, Lappo–Kumlinge–Vårdö, Hummelvik	reitti	102	4	11
Eckerö, Västerön–Långön	reitti	543	8	16
Föglö	reitti	976	10	157
Föglö, Överö–(Sottunga–Kökar)	reitti	277	7	1
Kihti–Sottunga	reitti	1867	6	214
Kumlinge, Brändö–Vårdö	reitti	435	6	82
Kökar, Sottunga / Föglö–Kökar	reitti	5873	6	164
Kökar, Harparnäs–Kihti, maakuntaraja	reitti	1630	9	182
Kökar, Harparnäs	reitti	52	3	–
Lemland, Föglöfjärden–Västra Måsskär	reitti	1013	5	511
Lumparland, Långnäs–Föglö, Överö	reitti	738	8	70
Sottunga–(Kyrkogårdsö–Kökar)	reitti	457	7	18
Vårdö, Kumlinge–Hummelvik	reitti	213	3	10
Vårdö, Ängö–Bussö	reitti	195	6	102

syttä kirjata järjestelmään. Ahvenanmaal-
la retkeillään syksyisin varsin vähän ja ha-
vainnot painottuvat Lågskärin ja Signilskä-
rin lintuasemasaarille. Näilläkin paikoilla
havainnointi ei yleensä kata koko syksyä.

Havaintojen erilainen arvostaminen joh-
taa puolestaan siihen, että varsinkin yleis-
ten lajien pieniä määriä koskevat havainnot
jäävät usein kirjaamatta ja keskimääräistä
suuremmat määrät korostuvat aineistossa.
Jopa paljon retkeilyltä paikalta, josta ilmoi-
tetaan runsaasti lintuhavaintoja, saattavat
Tiirasta puuttua jonkun alueella esiintyvän
lajin havainnot kokonaan, koska harrastajat
kokevat havainnot vähärvoisiksi.

Tiira-lintutietopalveluun kirjatun ha-
vainnoaineiston perusteella ei siis voi teh-
dä päätelmää siitä, ettei laji esiinny jolla-
kin alueella. Näin ei voi tehdä edes silloin,
kun alueelta on ilmoitettu havaintoja muis-
ta lintulajeista. Aineiston todistusvoima on
täten ainoastaan positiivinen.

Tulokset

Syksyn 2012 laskennat

Inventoinneissa tavattiin yhteensä 35 876
vesilintua (taulukko 2). Näistä lajilleen mää-
ritettiin 32 852 yksilöä. Pistelaskennoissa
havaittiin yhteensä 20 989 vesilintua (keski-
määrin 412 yksilöä/piste) ja reittilaskennois-
sa 14 887 lintua (keskim. 876 yksilöä/reitti).

Pistelaskenta-aineistossa korostuu yh-
den laskentapisteen vaikutus, sillä Vårdön
Mickelsössä havaittiin lähes puolet koko
aineiston yksilöistä (10 092 yksilöä, joista
9852 tukkasotkaa). Kun Mickelsöä ei oteta
huomioon, pistelaskentakohteilla havaittiin
keskimäärin 218 vesilintuyksilöä. Keskimää-
räinen lajimäärä oli pistelaskentakohteilla
5,9 lajia ja reittilaskennoissa 4,6 lajia. Vesi-
lintulaskennan tulokset laskentatyypeittäin
ja lintulajeittain on esitetty taulukossa 2.

Vesilintulajeja (mukaan lukien kuikat,
uikut, ruokkilinnut nokikana ja merimetso)

havaittiin laskennoissa yhteensä 23. Run-
saimmat lajit olivat merimetso, tukkasotka
ja haahka. Merimetsoja tavattiin yhteensä
13 178 yksilöä, tukkasotkia 10 667 yksilöä
ja haahkoja 5 310 yksilöä. Kolmen run-
saimman lajin osuus oli 89 % kaikista ha-
vaituista vesilintuyksilöistä. Mitään muuta
vesilintulajia ei havaittu yli 1 000 yksilöä.

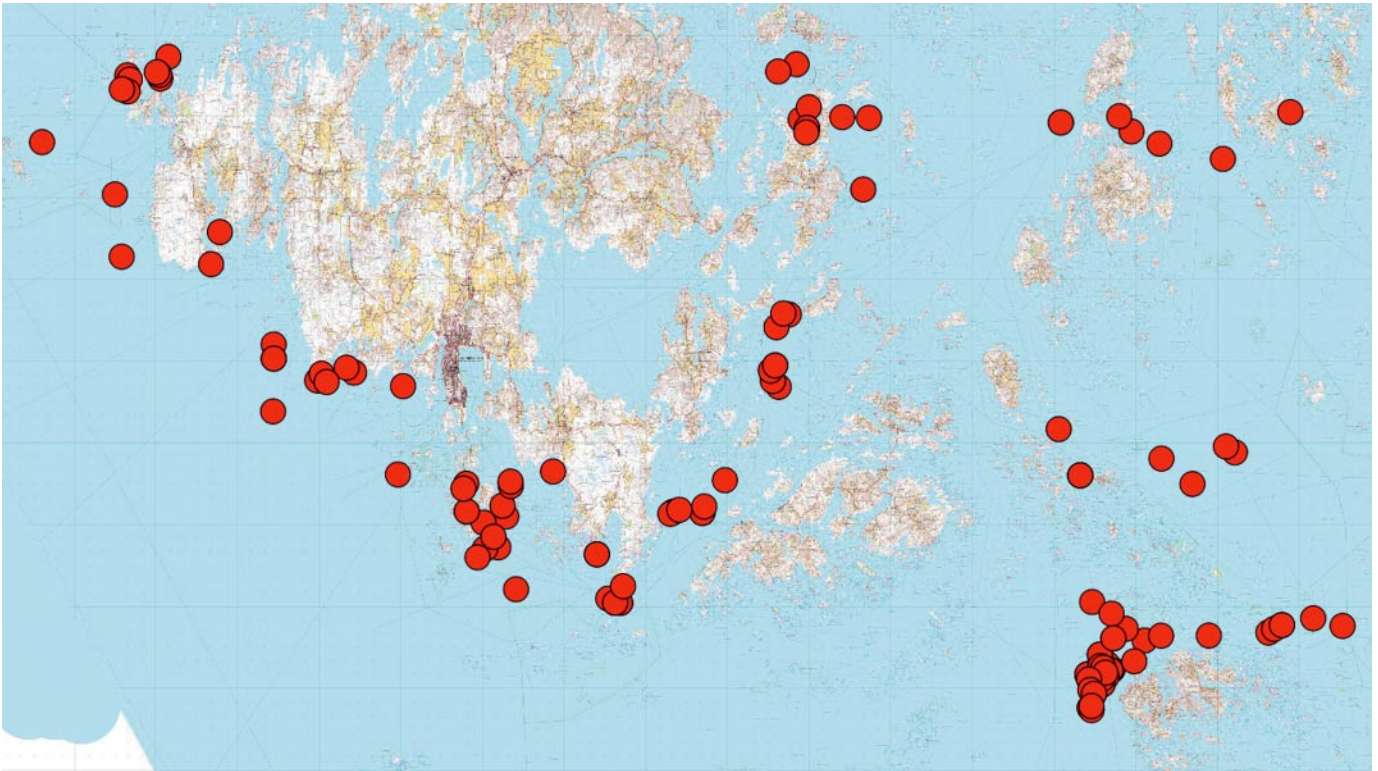
Yleisimmät eli useimmilla laskentapisteil-
lä tai reiteillä havaitut lajit olivat merimet-
so (44 kohteella) sekä haahka ja isokoske-
lo (40 kohteella). Havaituista 23 lajista 13:n
yhteismäärä jäi alle sadan yksilön ja 13 la-
jia havaittiin alle kymmenessä laskennassa.
Havaituista lajeista yleisiksi tai runsaiksi voi
luonnehtia ainoastaan merimetsoa, haah-
kaa, isokoskeloa, sinisorsaa, kyhmyjoutsen-
ta, silkkiuikkua, pilkkasiipeä ja telkkää.

Haahka oli laskennoissa lukumäärällises-
ti kolmanneksi runsain ja yleisyydeltään toi-
seksi tavallisin vesilintu. Haahkan havaitta-
vuus on huonompi kuin merimetsan, koska

Taulukko 2. Elokuun 2012 laskennoissa havaittujen vesilintulajien kokonaisyksilömäärä, keskimääräinen yksilömäärä ja havaintopaikkojen määrä piste- ja reittilaskennoissa sekä mediaani- ja maksimimäärä niillä paikoilla, joilla laji havaittiin.

Table 2. Results of the waterbird inventories in the autumn 2012.

	PISTELASKENNAT (n=51) Point counts					REITTIKASKENNAT (n=17) Routes				
	Yhteensä Sum	Keski arvo Average	Havainto- paikkoja Number of observations	Maksimi Maximum	Mediaani havainto- paikoilla Median	Yhteensä Sum	Keski- arvo Average	Havainto- reittejä Number of observations	Maksimi Maximum	Mediaani havainto- reiteillä Median
Laulujoutsen <i>Cygnus cygnus</i>	–	–	–	–	–	2	0,1	2	1	1
Kyhmyjoutsen <i>Cygnus olor</i>	209	4,1	16	60	5	335	19,7	15	101	14
Kanadanhanhi <i>Branta canadensis</i>	18	0,4	1	18	18	–	–	–	–	–
Jouhisorsa <i>Anas acuta</i>	3	0,1	1	3	3	1	0,1	1	1	1
Lapasorsa <i>Anas clypeata</i>	28	0,5	8	5	4,5	–	–	–	–	–
Tavi <i>Anas crecca</i>	140	2,7	11	79	2	–	–	–	–	–
Haapana <i>Anas penelope</i>	49	1,0	4	43	2,5	14	0,8	1	14	14
Sinisorsa <i>Anas platyrhynchos</i>	658	12,9	21	147	10	102	6,0	10	25	4,5
Puolisukeltajasorsa <i>Anas sp</i>	12	0,2	2	7	6	415	24,4	2	400	207,5
Punasotka <i>Aythya ferina</i>	48	0,9	3	28	15	–	–	–	–	–
Tukkasotka <i>Aythya fuligula</i>	10594	207,7	19	9852	30	73	4,3	3	36	35
Pilkkasiipi <i>Melanitta fusca</i>	311	6,1	13	100	6	93	5,5	9	42	5
Mustalintu <i>Melanitta nigra</i>	2	0,0	2	1	1	–	–	–	–	–
Haahka <i>Somateria mollissima</i>	3766	73,8	26	2895	13,5	1544	90,8	14	511	76
Telkkä <i>Bucephala clagula</i>	186	3,6	11	56	8	131	7,7	6	57	10,5
Isokoskelo <i>Mergus merganser</i>	270	5,3	23	47	7	454	26,7	16	165	12,5
Tukkakoskelo <i>Mergus serrator</i>	63	1,2	10	21	5	–	–	–	–	–
Koskelolaji <i>Mergus sp</i>	–	–	–	–	–	30	1,8	2	25	15
Kuikka <i>Gavia arctica</i>	1	0,0	1	1	1	–	–	–	–	–
Kuikkalaji <i>Gavia sp</i>	1	0,0	1	1	1	–	–	–	–	–
Mustakurkku-uikku <i>Podiceps auritus</i>	2	0,0	2	1	1	–	–	–	–	–
Silkkiuikku <i>Podiceps cristatus</i>	362	7,1	29	85	6	42	2,5	8	10	4,5
Merimetso <i>Phalacrocorax carbo</i>	3712	72,8	28	910	39	9466	556,8	15	5563	329
Nokikana <i>Fulica atra</i>	2	0,0	2	1	1	–	–	–	–	–
Riskilä <i>Cephus grylle</i>	139	2,7	3	120	11	–	–	–	–	–
Ruokki <i>Alca torda</i>	2	0,0	1	2	2	–	–	–	–	–
Haahka / pilkkasiipi										
<i>Somateria mollissima / Melanitta fusca</i>	15	0,3	1	15	15	30	1,8	1	30	30
Haahka / mustalintulaji										
<i>Somateria mollissima / Melanitta sp</i>	85	1,7	1	85	85	70	4,1	3	30	28
Vesilintu <i>Anatidae sp</i>	253	5,0	6	110	29,5	507	29,8	7	170	55
Pieni vesilintu	58	1,1	2	55	29	1578	92,8	6	760	50
Yhteensä Total	20989	411,5	51	10092	76	14887	875,7	17	5873	457

Kuva 1. Haahkojen havaintopaikat elokuun 2012 laskennassa. Pohjakartta: © Maanmittauslaitos.

Fig. 1. Eider observations in the august 2012 inventory.

merimetsot nousevat mielellään luodoille, josta ne havaitaan huomattavasti kauempaa kuin syksyisin lähes yksinomaan uimassa viihtyvät haahkat. Toisaalta tukkasotkan, jonka kokonaisyksilömäärä oli haahkaa suurempi, yksilöistä valtaosa oli yhdessä poikkeuksellisen suuressa parvessa. Kun otetaan huomioon nämä tekijät, voidaan haahkaa luonnehtia sekä laskennan tavallisimmaksi että runsaimmaksi vesilintulajiksi.

Haahkoja havaittiin 26 havaintopisteessä eli 51 % pistelaskentakohteista. Keskimäärin niillä paikoilla, joilla haahka havaittiin, oli 146 haahkaa ja yksilömäärän mediaani oli 14 haahkaa havaintopistettä kohden. Kaikki laskentapisteeet huomioon ottaen haahkoja havaittiin keskimäärin 74 laskentapistettä kohden. Laskentareiteistä haahka havaittiin 14 reitillä eli 88 % reiteistä. Keskimäärin reitillä, jolla haahka havaittiin, oli 110 haahkaa ja yksilömäärän mediaani oli 76 haahkaa. Kaikki reitit huomioon ottaen haahkoja havaittiin keskimäärin 91 laskentareittiä kohden.

Haahkahavainnot koskivat yhteensä 117 eri parvea. Haahkaparvista 44 % oli kooltaan 1–9 lintua ja 88 % parvista koostui alle sadasta yksilöstä (taulukko 4). Haahkaparvien sijaintipaikat laskennassa on esitetty kuvassa 1.

Noin puolet haahkoista (2895 yksilöä) havaittiin yhdeltä havaintopisteeltä: Kökarin Alvikin korkealta rantakalliolta 22.8. Alvikin haahkasumma koostui 23:sta havaintopisteeseen näkyneestä haahkaparvesta,

joista suurin oli kooltaan 400 yksilöä. Havaintopisteelle näkyneistä haahkoista 85 % oli ennen kyseistä vuotta syntyneitä (vanhoja) koiraita. Kuvassa 2 on esitetty Alvikin havaintopisteelle näkyneiden haahkaparvien maantieteellinen sijoittuminen.

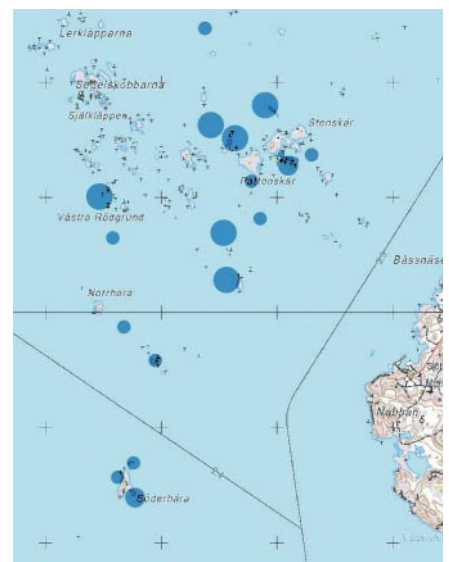
Tiiran lintutietopalvelun aineiston tulokset

Tiiraan on Ahvenanmaalta syyskaudelta vuosina 2006–2012 kirjattu yhteensä 647 haahkahavaintoa. Luvussa eivät ole mukana vuoden 2012 elokuun laskennan havainnot. Paikallisia lintuja koskee 390 havaintoa ja muuttavia 257 havaintoa. Havainnoista 377 on tehty Signilskärin lintuasemalla ja 132 Lågskärin lintuasemalla. Muualta Ahvenanmaalta on siis ilmoitettu vain 138 haahkahavaintoa.

Lintuasemien ulkopuolelta on Tiiraan ilmoitettu elokuun viimeiseltä kolmannekselta vuosilta 2006–2012 yhteensä vain 2 haahkahavaintoa. Samaan ajankohtaan toteutetussa vuoden 2012 laskennassa haahkahavaintoja kertyi 117. On siis selvää, ettei Tiiran aineiston perusteella voi tehdä johtopäätöksiä haahkan syysaikaisesta levinneisyydestä tai runsaudesta Ahvenanmaalla.

Olettaen, että havainnointiteho pysyy syksyn ajan tasaisen huonona, Tiira-aineisto kertoo kuitenkin haahkan runsauden vaihtelusta syksyn edetessä. Taulukossa 3 on esitetty haahkan havaintomäärät ja havainnon keskimääräinen yksilömäärä Ahvenanmaal-

la kolmanneskuukausittain. Signilskärin ja Lågskärin aineistot on esitetty erikseen. Aineiston perusteella haahka esiintyy sekä lintuasemasaarilla että muualla Ahvenanmaalla varsin tasaisen runsaana lokakuun puoliväliin asti, jonka jälkeen sekä havaintomäärät että keskimääräiset yksilömäärät

Kuva 2. Kökarin Alvikin havaintopisteelle 22.8.2012 näkyneiden haahkaparvien sijoittuminen. Ympyrän koko kuvastaa parven kooka. Pohjakartta © Maanmittauslaitos.

Fig. 2. Location of Eider flocks observed in Kökar Alvik 22.8.2012. Size of the plot symbolises the size of the flock.

Taulukko 3. Tiira-lintutietopalveluun syksyllä vuosina 2006–2012 Lågskärin ja Signilskärin lintuasemilta ja muualta Ahvenanmaalta ilmoitettujen haahkahavaintojen keskimääräinen yksilömäärä ja havaintojen yhteismäärä kolmanneskuukausittain. Ahvenanmaan lokakuun ensimmäisen kolmanneksen (X/1) suuri keskimääräinen yksilömäärä (451) on seurausta aineistossa olevasta Kökarissa 10.10.2009 tehdystä 10 000 haahkan havainnosta. Ilman sitä kyseinen luku on 69.

Table 3. Number of Eider flocks categorised to size classes in Lågskär (Lemland) and Signilskär (Hammarland) bird observatories and elsewhere in Åland during the autumn. Data source: Tiira Bird observation database 2006–2012.

	Jakso Period	Period														
		VIII/1	VIII/2	VIII/3	IX/1	IX/2	IX/3	X/1	X/2	X/3	XI/1	XI/2	XI/3	XII/1	XII/2	XII/3
Havainnon keski- määräinen yksilömäärä Average number of individuals	Lågskär	425	156	–	40	26	208	524	268	55	–	–	–	–	–	–
	Signilskär	128	35	288	122	233	175	282	141	104	60	–	–	1	–	–
	Ahvenanmaa	79	15	4	112	137	27	451	44	9	–	12	–	1	–	4
Havaintojen määrä Number of observations	Lågskär	2	8	–	5	2	9	28	13	2	–	–	–	–	–	–
	Signilskär	2	2	10	6	21	35	45	42	47	2	–	–	2	–	–
	Ahvenanmaa	3	3	2	14	11	23	26	9	6	–	1	–	5	–	4

putoavat. Marras-joulukuussa haahka on Ahvenanmaalla sangen harvalukuinen.

Koska tehokkaasti havainnoitdut lintuasemat painottuvat Tiira-aineistossa, antaa aineisto kokonaisuutena vääristyneen kuvan haahkaparvioiden koosta Ahvenanmaalla. Haahkahavaintojen yksilömääräjakauma poikkeaa selvästi lintuasema-aineiston ja muualta Ahvenanmaalta ilmoitettujen havaintojen sekä vuoden 2012 laskennan välillä. Signilskärillä ja Lågskärillä yli puolet syyskauden aineistosta koskee yli 100 linnun havaintoilmoitusta. Sen sijaan muualta Ahvenanmaalta 51 % ilmoitetuista havain-

Taulukko 4. Tiira lintutietopalveluun syksyllä vuosina 2006–2012 kirjattujen paikallisia haahkoja koskeneiden havaintojen sekä elokuun 2012 inventoinnissa tehtyjen havaintojen lukumäärä yksilömääräluokittain.

Table 4. Number of Eider flocks categorised to size classes in the inventories August 2012 and in autumn data in the Tiira bird observation database 2006–2012.

Yksilömäärä Number of individuals	Alue Area			
	Lågskär	Signilskär	Ahvenanmaa	Laskenta 2012
1–9	2	9	55	52
10–49	7	35	28	41
50–99	17	47	8	10
100–499	36	104	12	14
500–999	3	16	3	–
>1000	4	3	1	–

Haahkojen syysmuuton huippu ajoittuu Suomen merialueilla syyskuun viimeiselle kolmannekselle, mutta Ahvenanmaalla muuttajia havaitaan yleisesti vielä lokakuun lopulla. JARI KOSTET

Haahka oli laskennoissa kolmanneksi runsain ja toiseksi yleisin vesilintu. Laskentojen perusteella haahkan syksyinen esiintyminen jakautuu hyvin tasaisesti Ahvenanmaan rannikkoalueille. JORMA TENOVUO

noista koskee alle 10 lintua ja 78 % alle 50 lintua. Elokuun 2012 laskennan tulos on samanlainen: haahkaparvista 44 % oli kooltaan alle 10 yksilöä ja 79 % alle 50 yksilöä. Lågskärin ja Signilskärin havaintojen lukumäärä ei myöskään kerro suoraan näillä havaittujen haahkaparvioiden koosta, sillä lintuasemien päivän yhteissummasta koostuu kaikista saarelta havaituista haahkoista. Lintuaseman päivän haahkasumma voi koostua suurestakin määrästä eri puolella lintuasemasaaren merialueita sijaitsevia parvia. Syksyiset haahkat ovat siis jakautuneet Ahvenanmaalla pienempiin parviin kuin koko Tiira-aineiston perusteella voisi olettaa.

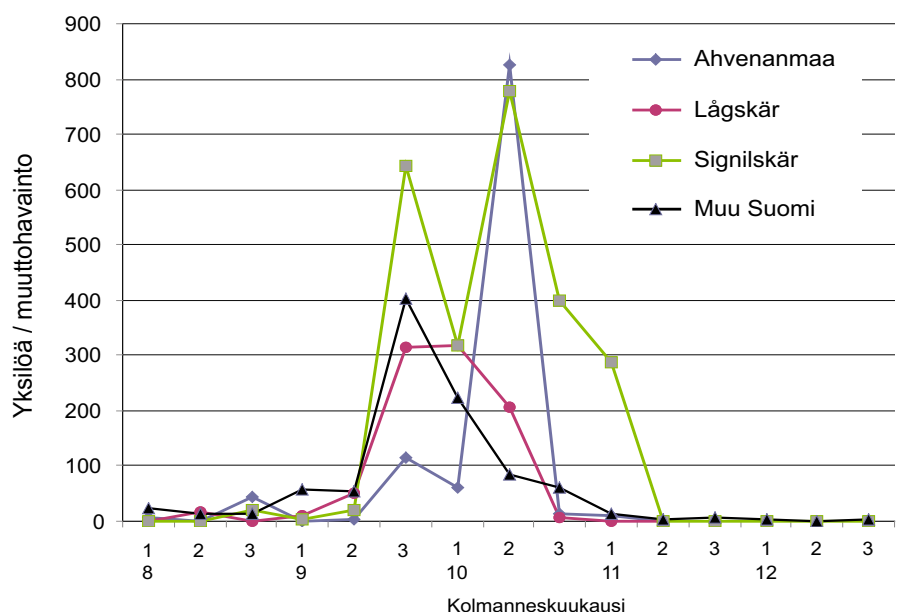
Muuton ajoittuminen

Tiiran havaintoaineiston mukaan haahkan syyskauden aikaisen muuton huippu ajoittuu Suomessa syyskuun viimeiselle kolmannekselle. Muutosta vasta 10 % on ohitse syyskuun ensimmäisen kolmanneksen jälkeen ja 90 % muuttavista linnuista havaitaan lokakuun loppuun mennessä. Ahvenanmaalla haahkamuutto ajoittuu Tiira-aineiston perusteella jonkin verran myöhäisemmäksi manner-Suomen rannikkoalueeseen verrattuna. Ahvenanmaalla suuria muuttajamääriä todetaan yleisesti vielä lokakuun lopulla, jolloin muualla maassa muutto on jo hiipunut. Kuvissa 3 ja 4 on esitetty muuton kulku Signilskärin ja Lågskärin lintuasemilla, muualla Ahve-

nanmaalla ja Ahvenanmaan ulkopuolisella Suomen rannikkoalueella. Muuta Ahvenanmaata koskeva aineisto on hyvin pieni, mutta muuton ajoittuminen ei sen perusteella kuitenkaan poikkea Ahvenanmaan lintuasemasaarilla havaittavasta muutosta.

Johtopäätökset

Elokuun 2012 laskenta Tiira-lintutietopalvelun havaintoaineistolla täydennettynä antaa hyvän yleiskuvan haahkan ja muiden vesilintujen esiintymisestä Ahvenanmaalla alkusyksyllä. Kertalaskennan vuoksi tulos-

Kuva 3. Keskimääräiset päivittäiset muuttavien haahkojen määrät Ahvenanmaan ulkopuolisella rannikkoalueella, Signilskärin ja Lågskärin lintuasemilla sekä muualla Ahvenanmaalla kolmanneskuukausittain elo-joulukuussa 2006–2012. Aineisto Tiira-lintutietopalvelu.

Fig. 3. The average number of migrating Eiders (number / observation) in Åland, in the bird observatories of Lågskär and Signilskär, and elsewhere in Finland during the Autumn. Data source: Tiira bird observation database 2006–2012.

ten perusteella ei voi tehdä johtopäätöksiä jonkun tietyn alueen merkityksestä haahkalle tai muille vesilinnuille. Tietyn alueen merkityksen arvioiminen vaatisi useita laskentoja syksyssä sekä eri vuosina suoritettuja vastaavia laskentoja. Lintujen esiintymisessä voi olla vuosien välisiä eroja ja esiintyminen voi vaihdella päivien välillä ja muuttua syksyn edetessä.

Laskentojen perusteella haahkan syksyinen esiintyminen jakautuu hyvin tasaisesti Ahvenanmaan rannikkoalueille. Ahvenanmaan pohjoiselta rannikolta aineistoa ei saatu, mutta ei ole syytä olettaa, että haahkan esiintyminen täällä poikkeaisi muista alueista. Laskenta-aineisto ei myöskään kerro kaikkein uloimpien merialueiden tilanteesta, koska laskentareitit ja pisteet eivät ulottuneet niihin. Lemlandin Lågskärin ja Hammarlandin Signilskärin lintuasemien havaintojen mukaan haahka esiintyy kuitenkin vähintään yhtä runsaana kaukana ulkomerellä sijaitsevien matalikkoalueiden luona.

Selvityksen tulokset ovat samankaltaisia Tiainen ym (2001) selvityksen kanssa. Haahka on Ahvenanmaalla syksyisin yleinen vesilintu. Se on alkusyksystä lukumäärällisesti runsain vesilintulaji ulkosaaristossa, ja säilyy runsaana aina lokakuulle saakka. Ainakin alkusyksystä valtaosa haahkoista on pienissä muutaman tai muutaman kymmenen linnun ryhmissä. Tiira-aineisto, josta lintuasemasaarien havainnot on

poistettu, tukee oletusta, että sama pätee myös koko syksyn esiintymistä tarkastellessa. Haahkan esiintymisen ja parvikokojen muutosten luotettavaksi selvittämiseksi tulisi kuitenkin toistaa elokuun 2012 laskenta myöhemmin syksyllä.

Nyt tehdyssä selvityksessä ei pyritty selvittämään haahkojen etäisyyttä rannasta, kuten Tiainen ym. (2001) tekivät. Tiaisen mukaan 43,7 % syksyllä 2000 Ahvenanmaalla tehdyissä vesilintulaskennoissa havaituista haahkoista oli alle 50 metrin etäisyydellä saaren tai luodon rannasta. Nyt toteutetussa inventoinnissa haahkojen paikat talletettiin silti mahdollisimman tarkasti Tiiraan. Kuva 2 osoittaa, että esimerkiksi Kökarin Alvikissa, jossa havaittiin inventoinnin suurimmat haahkamäärät, parvet sijoittuvat lähelle luotojen rantoja.

Haahkamuutto ajoittuu Ahvenanmaalla myöhäisemmäksi kuin Suomen merialueilla keskimäärin. Tämä on odotettua, koska Ahvenanmaan sijainnin johdosta sääet kylmenevät alueella muuta Suomea myöhemmin. Ahvenanmaalla suuria muuttajamääriä havaitaan yleisesti vielä lokakuun lopulla, jolloin muualla maassa muuttajamäärät ovat jo selvästi pienempiä. Suurimmat muuttajamäärät on havaittu Signilskärin lintuasemalla kylminä koillistuu-lisina lokakuun päivinä (esimerkiksi 9500 muuttavaa 19.10.2007 ja 5435 muuttavaa 28.10.2009). Näiden lintujen alkuperä ei ole tiedossa. Kyse on todennäköisesti suu-

relta osin Ahvenanmaan pohjoispuoleisella merialueella oleskelevista linnuista, jotka lähtevät liikkeelle vasta sään selvästi kylmettyä. Mikäli kyse olisi kauempaa pohjoisesta tulevista linnuista, olettaisi vastaavia suuria lokakuun loppupuolen muuttohavaintoja olevan enemmän myös Pohjanlahden rannikkoalueelta.

Ahvenanmaalla harjoitettavan kevätmetsästyksen perusteeksi on esitetty, että haahkaa ei esiinny alueella metsästykselle riittäviä määriä syksyllä. Tämän selvityksen tarkoituksena ei ole arvioida sitä, onko haahkan kevätmetsästys Ahvenanmaalla juridisesti oikeutettua. Selvitys osoittaa kuitenkin haahkan olevan syysaikaan Ahvenanmaan merialueilla kiistatta yleinen vesilintu, joka esiintyy alueella runsaana lokakuun lopulle asti. Tässä valossa on syytä epäillä väitteitä siitä, ettei haahkan syysaikainen metsästäminen olisi mahdollista, ja täten haahkan kevättaikaiselle metsästykselle olisi vaihtoehtoa.

Kirjallisuus

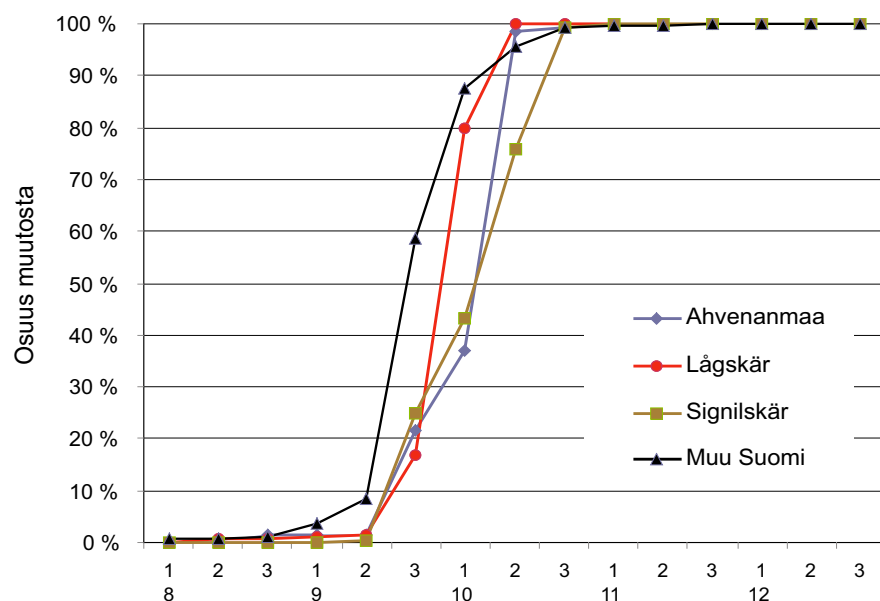
- Euroopan komissio 2008: Luonnonvaraisten lintujen suojelusta annetun neuvoston direktiivin 79/409/ETY ("lintudirektiivin") mukaisesti harjoitettavaa metsästystä koskeva ohjeasiakirja. Johansson 2010: Ducks on Åland and in the southwestern Finland. Inventory during the fall of 2007–2008. – Uppsala Universitetet, 29.1.2010. Käsikirjoitus. 22 s.
- Solonen, T. Lehtikoinen, A. & Lammi, E. 2010: Uudenmaan linnusto. Helsingin seudun lintutieteellinen Yhdistys Tringa. Helsinki.
- Tiainen, J., Rintala, J. & Stigzelius, J. 2001: Keväällä metsästettävien merilintujen esiintyminen ja runsaus Suomen eteläisillä ja lounaisilla saaristoalueilla syksyllä 2000. – Suomen Riista 47: 30–51.

Kirjoittajien osoitteet /Authors' addresses

TL & TT: BirdLife Suomi
Annankatu 29 A 16, 00100 Helsinki
JH: Tuorsniementie 344, 28600 Pori

Summary: Eider (*Somateria mollissima*) in Åland in the Autumn

Article shows the results of waterbird inventories made in Åland late August 2012. Also data in the Tiira bird observation database since 2006 has been used as additional information to demonstrate Eiders autumn occurrence in Åland. Eider was one of the most abundant and most common waterbirds in the archipelago of Åland in the inventories. Most of the Eiders were in small flocks in the early autumn. Main migration period of the Eiders in Åland is from late September to late October. After the migration period in the November and December Eider is uncommon in the area.

Kuva 4. Haahkan syysmuuton eteneminen Ahvenanmaan ulkopuolisella rannikkoalueella, Signilskärin ja Lågskärin lintuasemilla sekä muualla Ahvenanmaalla kolmanneskuukausittain elo-joulukuussa 2006–2012. Muuton kulku on esitetty kertymäfunktiona (esim. 50 % = puolet muutosta tapahtunut).

Fig. 4. The timing of Eider migration in Åland, in the bird observatories of Lågskär and Signilskär, and elsewhere in Finland represented as a cumulative sum over the autumn. 50 % = half of the migrating individuals passed. Data source: Tiira bird observation database 2006–2012.